

ОМЛАДИНЦИ ИЗНОСЕ ВОЈНУ ОПРЕМУ И МАТЕРИЈАЛ ИЗ НЕПРИЈАТЕЉСКИХ МАГАЦИНА

Крајем јуна 1941. године позвани смо да примимо сведочанства о завршеном разреду. Тада сам завршио други разред Учитељске школе у Ужицу и имао сам 16 година.

Неколико дана после тога, почетком јула, општинска управа у Ужицу објављивала је да се траже радници за неке послове у граду и да ће ови који се јаве бити плаћени и добиће исхрану. С неколико другова пријавио сам се да радим. Сви смо се скупили у дворишту ондашњег Градског поглаварства у Ужицу, иза старе приземне општинске зграде на Житном пољу. Било је доста мојих друшва из Учитељске школе, напредних младића и добрих ђака. Најпре нас је један тих полицајац упишвао у неке списокове. Узимао је само име и презиме. Друге податке нису тражили.

Сутрадан смо се ови поново окупили у општинском дворишту. Неки други полицајац је читао списак и прозивао једног по једног. Сваки прозвани имао је да се одазове и стане у ред. Од тада па следећих деоетак дана оваког јутра смо долазили и били упућивани на разне послове у граду и Крчагову. Пре полака на рад редовно су нас по списку прозивали.

Тих деоетак дана радили смо веома различите послове. Колико се данас сећам, најпре смо нешто рашчишћавали у касарнама артиљеријског круга. Надзор над нашим радом вршили су немачки војници. Делили су нас у групе и уводили у просторије из којих смо износили различиту војну опрему и муницију и товарили у камионе који су то некуда одвозили. Најдуже смо товарили неке сандуке с пушчаном муницијом. Сандуци су били прилично тешки, али су на оба краја имали држаче од конопца па смо по двојица узимали један сандук и износили до камиона. После смо из оног дела у ком су некад биле коњушнице износили и у камионе товарили бале војничких торбица, затим „камашни“ од неког грубог платна налик на шаторока крила. Било је доста сандука са војничким порцијама од алуминијума, војничких чутурица и друге којекакве опреме. Све смо то, по распореду који су нам давали немачки војници, износили и товарили на камионе.

Већ првих дана некако смо обавештени да Немци не бране да овакво нешто узме од тог материјала. Ниоам сигуран, али ми се чини да су неки омладинци тада шапагом један другом преносили шта треба узимати и износити. Немачка отража је на излас-

ку из артиљермјског круга свакога преиресала (и допуштала је да један радник може понети једну војничку ствар, на пример једну торбицу, једну чутурицу, једну порцију, али не и муницију. Неки су негде налазили и кожне опасаче, пакетиће са завојима и то узимали и носили, И ја сам радио као и остали. Износио сам торбице, порције и неке кожне предмете и нешто ношћу у стан, а нешто једноставно делио неким друговима који су говорили да им то треба. Једног дана радили смо у старим коњушницама и стигли до неких савдука у којима су стајали комади белог материјала, по свему налик на фине сапуне. Нисам имао никаквог искуства па сам заиста мислио да је то неки сапун и један комад ставио у своју торбу да понесем. На изласку из артиљеријског круга Немци су, као и обично, претресали. У мојој торби нашли су онај „сапун“. Одједном су почели да вичу, нешто су претили, звали један другог и онај „сапун“ показивали. Не знам колико је то трајало, али су се око мојера „сапуна“ задржали дуже нешто око других. Пустили су ме да изађем, али су „сапун“ задржали. Тек кад сам мало одмакао, неко од искуснијих другова ми је објаснио да сам био понео парче неког опасног експлозива.

После неколико дана пребачени смо у Крчашво. Немци су нас уводили у одељења Фабрике оружја и отуда смо износили сандуке с муницијом а затим смо с неког плаца у близини Фабрике оружја товарили сандуке са топовским гранатама. У сваком сандуку биле су по три гранате. Кад натоваримо један камион, онда нас Немци ставе на камион поред оних сандука и све то иде у Врела. Камииони су из Крчашва ишли преко дрвеног моста изнад Аде, лагано су милели до испод једне чесме у Врелима, а одатле се старим путем према Збојштици пењали до једне заравни на путу и ту се заустављали. Ту су нас већ чекали други немачки војници и наређивали да сандуке с гранатама брзо истоваримо и носимо у једну ливаду испод пута. Баш на том месту у јесен 1940. године ђаци Учитељске школе извели су један излет са програмом и због тога су неки ђаци кажњени и неки истерани из школе.

Сандуке са топовским гранатама товарили смо и ту слагали неколико дана. Не знам како је то завршило, али знам да је у тој ливади остало читаво брдо наслаганих сандука са топовским гранатама.

Једно време смо радили у Ади, где су стизали камиони натоварени бурадима са бензином и неким уљем. Ми смо бурад преко дасака котрљали с камиона па затим котрљајући премештали у редове испод дудова у Ади.

Суботом су нас иоплаћивали. Дневна зарада била је као тадашња надница копача на оелу. Добијали смо два obroка дневно и та храна, у тадашњим данима оокудице, била је углавном пристојна.

Тек каоније сам од другова дознао да су оне војничке ствари, које смо износили из артиљеријског круга, прикупљане за потребе устанка.

Раде В. ПОЗНАНОВИЋ